

Program for

**Skien MDG
2023-2027**

Miljøpartiet De Grønnes mål er et medmenneskelig samfunn i økologisk balanse. Økonomien skal underordnes sunne økologiske prinsipper og fremme fred og rettferdighet både lokalt og globalt. Livskraftige lokalsamfunn, i hovedsak basert på lokale ressurser, er en forutsetning for å nå målet.

De Grønne vil skape et samfunn hvor vi har gode liv uten at vi ødelegger for andre. Norge står ved et veiskille, der langsiktig trygghet, frihet og velferd for alle står på spill.

Vi er nødt til å ta et oppgjør med målet om hele tiden å produsere mer for å kjøpe og så kaste mer. De Grønne sier nei til den rådende politikkenes rovdrift på mennesker og miljø. De Grønne vil ha et Norge der unge ikke blir syke av prestasjonsjag og kjøpepress. Vi vil ha levende lokalsamfunn der færre er ensomme og vi har mer tid til venner og familie. Ungene skal kunne leke trygt ute og sykle til skolen i frisk luft. Vi skal fortsatt kunne gå tur i gammel skog og fiske i fjorden. Dyra i havet skal ikke kveles av plast.

Gjennom vår politikk vil De Grønne verne om verdiene livskvalitet, nyskaping og fellesskap.

Slik leser du programmet:

Vi har hatt med oss FNs bærekraftsmål når vi har utformet programmet. Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine. Bærekraftsmålene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. FNs bærekraftsmål skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Målene ble laget på en demokratisk måte gjennom innspill fra land over hele verden og nesten ti millioner mennesker fikk sagt sin mening gjennom en spørreundersøkelse. I programmet vårt finner du en oversikt over alle 17 målene på de siste sidene.

Vi har delt inn programmet i ti kapitler som speiler utfordringer og muligheter i vår kommune. Hvert kapittel er knyttet til relevante bærekraftsmål. Vi har skrevet inn det vi skal jobbe med på både kort og lang sikt. Vi er nødt til å ha et lengre perspektiv enn fire år hvis vi skal få til de nødvendige endringene samfunnet vårt må igjennom.

Skien for mennesker og miljø

Deltakelse, like rettigheter og muligheter	4
FNs bærekraftsmål nr. 1, 5, og 10	4
En fri og kreativ oppvekst	5
FNs bærekraftsmål nr. 4	5
God helse og livskvalitet	6
FNs bærekraftsmål nr. 3	6
Levende nærmiljø og grønt byliv	7
FNs bærekraftsmål nr. 7, 9, 11 og 13	7
Meningsfull fritid og mangfoldig kulturliv	8
FNs bærekraftsmål nr. 8 og 11	8
Et grønt nærings- og arbeidsliv	9
FNs bærekraftsmål nr. 8	9
Bærekraftig forbruk og en sirkulær økonomi	10
FNs bærekraftsmål nr. 2 og 12	10
Et klimaregnskap som går i pluss	11
FNs bærekraftsmål nr. 13	11
Ren natur og leveområder	12
FNs bærekraftsmål nr. 6, 14 og 15	12
Et styrket lokaldemokrati og én kommune i Grenland	13
FNs bærekraftsmål nr. 16 og 17	13

Deltakelse, like rettigheter og muligheter

FNs bærekraftsmål nr. 1, 5, og 10

Miljøpartiet De Grønne ønsker et samfunn der alle innbyggere opplever at de hører til, kan bidra og utfolde seg på egne premisser. Alle skal gis mulighet til en aktiv fritid, uavhengig av familieøkonomi eller bosted. De digitale tjenestene i kommunen skal utvikles ved å sette brukeren i sentrum samtidig som personvern og sikkerhet ivaretas.

MDG vil:

- Støtte etablering av møteplasser i nærmiljøet/bydelene, som utgangspunkt for aktiviteter i regi av frivillige.
- Videreutvikle lokalt forsøk med alternativ sosialhjelp.
- Styrke tilbudet om gratis utlån av tur- og sportsutstyr.
- Styrke norskopplæringen gjennom økt bruk av praktisk arbeid som en del av undervisningen.
- Støtte prosjekter med rimelige utleieboliger for unge eller mennesker som ikke ønsker eller har mulighet til å eie bolig.
- Tilby støtteordning for energioppgradering av eldre hus.
- Øke kompetansen om LHBTI-spørsmål blant ansatte i skole og skolehelsetjeneste, samt ansatte som jobber med eldre for å sikre at skeive i alle aldersgrupper kan leve åpent med sin legning.
- Flere offentlig tilgjengelige drikkevannskilder.
- Sikre tilgjengelige toalettforhold for alle.
- Flere gater og plasser i Skien må få kvinnenavn.
- Rekruttere flere fosterfamilier med minoritetsbakgrunn.
- Kommunen må gå foran som «personvern-fyrtårn» og stille krav til grunnleggende sikkerhet og personvern ved innkjøp og bruk av IKT-tjenester.

En fri og kreativ oppvekst

FNs bærekraftsmål nr. 4

En trygg oppvekst legger grunnlaget for et godt liv. Grønn oppvekstpolitikk handler om å ta barn og unge på alvor, gi dem tro på at de har betydning i og for samfunnet og at de kan påvirke verden omkring seg. Oppdragelse og utdanning er et samfunnsansvar, men hovedansvaret ligger likevel hos foreldre og foresatte. Barn og elever må sees som medborgere i et demokratisk samfunn, og barnehagen og skolen er deres demokratiske møteplass.

MDG vil:

- Øke bemanningen og pedagogtettheten i barnehagen med mål om 50% barnehagelærere og barnefaglig kompetanse på bachelornivå i kommunen.
- Sørge for stabilitet og trygghet for barna i barnehagen ved at ansatte fortrinnsvis skal ha 100% stillinger.
- Styrke nærmiljøet ved at barn og elever går i nærbarnehager og nærskoler.
- Gi alle elever en god start på dagen og tilby gratis frokost.
- Støtte skoler som ønsker å tilby lunsj, med føringer om at maten skal være i henhold til helsemyndighetenes anbefaling.
- Gi mer rom for barns initiativ til lek og øke fokus på praktisk-estetiske fag og læring i naturen på småskolen.
- Styrke familiens mulighet til å velge utsatt skolestart i dialog med barnehage og skole.
- Holde kartlegging og testing på et minimumsnivå i barnehage og skole.
- Videreutvikle samarbeide med gårds- og naturskoler.
- Etablere støtteordninger for kjøkkenhage i barnehage og skole og samarbeid med andelsgårdene der det er mulig.
- Styrke seksualundervisningen i barnehage og skole.
- Styrke de praktisk-estetiske fagene gjennom økt satsing på lærere med fagkompetanse på området.
- Styrke dagens ordning med helse- og sosialfaglige stillinger ved barne- og ungdomsskoler og vurdere andre stillinger som er aktuelle i tillegg til lærerstillinger.
- Private tilbud skal utgjøre reelle pedagogiske alternativer til offentlige virksomheter.
- Støtte videreutviklingen av Universitetet i Sørøst-Norge som en sterk aktør innen utdanning, forskning, formidling og utviklingsprosjekter.
- Tilstrebe at kommunen tar imot det antall lærlinger den har forpliktet seg til.
- Lekeplasser og barnehager skal bruke naturmaterialer og ikke gummibelegg eller -granulat i dekker.
- Følge opp forsøket med leksefri skole.

God helse og livskvalitet

FNs bærekraftsmål nr. 3

God grønn helsepolitikk er å forebygge sykdom og gi god helsehjelp når det er nødvendig. Samtidig anerkjenner vi at gode liv ikke bare handler om fravær av sykdom, men om en helhetlig livskvalitet.

MDG vil:

- Sikre allemannsretten og arbeide for sammenhengende stinett og at større naturområder ivaretas for friluftsliv i nærheten av der folk bor.
- Sørge for at folkehelsearbeid i det offentlige regi er tilpasset mangfoldet i befolkningen gjennom bl.a. flerkulturell kompetanse, informasjon på flere språk, og kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold.
- Styrke fastlegeordningen gjennom økt rekruttering.
- Sikre lavterskeltilbud for mennesker med psykiske lidelser.
- Sikre helsestasjonene i bydelene.
- Forsøke samlokalisering av ulike boformer og institusjoner. Eksempelvis elev/studenthybler og omsorgsboliger, eller barnehage og sykehjem.
- Satse på velferdsteknologi, som gjør at folk kan bo trygt hjemme lengre.
- Styrke grønn omsorg med «Inn på tunet».
- Øke bruken av musikk-, sanse- og kunstterapi på sykehjemmene.
- Kartlegge de pårørendes mulighet for å få omsorgsstønad.
- Legge til rette for gode rammer og en verdig omsorg for døende hjemme og på institusjon.
- Utvikle og tilpasse omsorgstilbudene til unge demente. Sikre at pårørende får god oppfølging.
- Stimulere og støtte frivillige og ideelle aktører, som gir verdifulle bidrag til omsorg og aktivitetstilbud for eldre og pleietrengende.
- Følge opp nullvisjonen om selvmord i samarbeid med fagmiljø, pårørende og brukerorganisasjoner.
- Redusere ventetiden for all behandling for psykiske lidelser.
- Arbeide aktivt mot ensomhet i samfunnet bl.a. i samarbeid med frivillig sektor om flere lavterskel-møteplasser.
- Sikre trygg overnatting og nok gode oppholdssteder for rusavhengige.
- Prioritere tiltak rettet mot barn og unge som er pårørende eller selv er rusavhengige.
- Jobbe for å redusere stigma og fordommer rettet mot brukere av ulovlige rusmidler.

Levende nærmiljø og grønt byliv

FNs bærekraftsmål nr. 7, 9, 11 og 13

Attraktive byer og lokalsentre er viktig for å skape trivsel der mange folk bor, jobber og samles. Vakre og tiltrekkende byområder og tettsteder legger også til rette for et blomstrende næringsliv. Smart byutvikling med mye grønt og korte avstander gir derfor flere folk i gatene, mindre klimagassutslipp og renere luft fordi det blir enklere å gå, sykle og bruke kollektivtransport. Fortetting på grå flater verner samtidig dyrka mark, natur og friluftsliv. Urban natur med åpne bekker, grønne tak og flater gir liv, forskjønner byen og motvirker flom. Gode møteplasser i parker og byrom inviterer til lek og aktivitet for alle aldre, er godt for folkehelsa og motvirker ensomhet og utenforskap.

MDG vil:

- Satse på bolig, service, næring og arbeidsplasser i sentrum, og gi forutsigbarhet for aktører som vil jobbe for dette.
- Ha fortetting med kvalitet med bedre utnyttelse av allerede bebygde og grå flater.
- Utvikle gode byrom og møteplasser - for livskvalitet og opplevelser i ulike aldre.
- Styrke infrastruktur og framkommelighet hele året for personer med nedsatt funksjonsevne og andre myke trafikanter. Skille gående og syklende fra hverandre, og bygge gang- og sykkelbru mellom Langbryggene og Klosterøya.
- Støtte ny bypakke, herunder etablere togstopp i fjellet i Skien sentrum og sykkelvei mellom Skien og Porsgrunn, framskynde turveg på begge sider av elva mellom byene, og sørge for rettferdig fordeling av bompengebelastningen.
- Ha mer naturmangfold og nyttevekster i byen, med insektvennlige planter, grønne tak og byhager.
- Åpne opp bekker og fremme åpen overvannshåndtering.
- Jobbe for sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen i en ny Sørvestbane.
- Regulere parkering i byområder og offentlige arbeidsplasser, og ha egne parkeringsplasser for f.eks. håndverkere og andre næringsdrivende.
- Stille krav til at flere boliger reguleres med tilgjengelighet iht. teknisk forskrift.
- Motivere til, og støtte, vern av bynære naturområder, for eksempel ved kommunalt kjøp av skogarealer nær byen.
- Redusere støyplager og sikre god luftkvalitet.
- Stimulere til å plante grønne tak og anlegge solceller på tak.

Meningsfull fritid og mangfoldig kulturliv

FNs bærekraftsmål nr. 8 og 11

Kulturlivet og frivilligheten gir farge og mening til innbyggernes hverdagsliv. Det sikrer et mangfold av perspektiver som må prege demokratiske og bærekraftige byer. Musikk, scenekunst, film, festivaler og andre kulturuttrykk gir bylivet et innhold som fører mennesker sammen og skaper vekst. Ny kultur eksisterer ikke uten den gamle. I Skien har vi hus, steder og håndverkstradisjoner som er unike og som vi må ivareta. Kulturvern handler om å ta vare på og videreformidle både våre kulturminner og den levende kulturarven til nye generasjoner.

MDG vil:

- Sikre kunst-, kulturliv og frivillighet mulighet til langsiktig planlegging.
- At Skien skal være en kulturregion som gir kunstnere levelige vilkår gjennom flere tverrfaglige produksjons- og atelierlokaler.
- Stille krav om «grønn profil» ved arrangementer som mottar offentlig støtte.
- Bruke kommunens støtte til å sikre mangfold og nytenkning.
- Støtte opp om tiltak som fremmer gode nabolag også utenfor sentrumsområdene (f.eks. bydelshus og bibliotekfilialer i bydelene).
- Etablere forsøk med fagbrev i frivillighet.
- Løfte fram prosjekter som satser på kunst for barn, på barnas egne premisser.
- Etablere arealer for lovlig graffiti og gatekunst.
- Styrke kulturminnevernet og formidling av den levende kulturarven.

Et grønt nærings- og arbeidsliv

FNs bærekraftsmål nr. 8

Et nyskapende næringsliv er en forutsetning for at vi skal lykkes med å omskape samfunnet i en grønn og bærekraftig retning. I vår region skjer det mye grønn innovasjon: Oppstartsbedrifter utvikler ny og grønn teknologi, og den etablerte industrien samler seg med mål om å bygge verdens første klimapositive industriregion. Næringslivet skal ikke bare være grønt, innovativt og lønnsomt. Det må også være sosialt bærekraftig. Det innebærer rettferdige og like vilkår og krav, og kontinuerlig kamp mot useriøse aktører.

MDG vil:

- Ønske bedrifter, organisasjoner og arbeidsplasser som har en naturlig plass i lavutslippssamfunnet, hjertelig velkomne til Skien.
- Sikre gode og forutsigbare kommunale rammebetingelser for grønne bedrifter.
- Legge til rette for økt konkurransekraft for bedrifter som velger fossilfrie løsninger, hindrer miljødeleggelse og øker gjenvinningsgraden sin.
- Kommunalt næringsfond skal prioritere prosjekter som fremmer grønne løsninger.
- At nyetablerte bedrifter får hjelp med lokaler, kompetanse og nettverk.
- At kommunale innkjøp og prosjekter stimulerer til sosial og miljømessig bærekraft.
- Utviklingen av næring på Gromstul skal skje i tråd med natur- og miljøinteresser.
- Ivareta sentrale næringsområder og stimulere til etableringer på rett lokasjon.
- At reguleringsplaner for næringsområder i Skien stiller krav til materialvalg, arkitektur, energiløsninger og ivaretagelse av naturmangfoldet.
- Sikre arbeidstakeres innflytelse og vern, og støtte fagforeningsarbeid på arbeidsplassene.
- Legge til rette for et forsøk der reallønnsøkning kan tas ut som redusert arbeidstid.
- Motarbeide liberaliseringen av ordning med søndagsåpne butikker.
- Bidra til å styrke kompetansen innen grønn teknologi og sirkulærøkonomi på Universitetet i Sørøst-Norge og andre lokale kompetansemiljøer.
- Jobbe for utvikling innen jordbruk, skogbruk og fiske, herunder «urbant jordbruk».
- Støtte opp om prosjekter rundt gårdsturisme blant lokale bønder og produsenter.

Bærekraftig forbruk og en sirkulær økonomi

FNs bærekraftsmål nr. 2 og 12

I dag forbruker vi mer enn hva som er miljømessig bærekraftig. Det fører til klimaendringer, miljøødeleggelse, ressursløsing, avskoging og tap av biologisk mangfold. Vi må endre vår livsstil slik at våre valg ikke reduserer kommende generasjoners mulighet til livsutfoldelse og mulighet til å dekke sine grunnleggende behov. Bare måten vi produserer og forbruker mat på har betydning for klimagassutslipp, dyrevelferd, matsikkerhet og helse for den enkelte. Avfall er først og fremst råstoff for ny produksjon i en sirkulær økonomi. En slik tilnærming reduserer forbruk av jomfruelige ressurser, og fører til mer effektiv utnyttelse, økt gjenbruk og reparasjon, samt gjenvinning av det som fortsatt blir avfall.

MDG vil:

- Legge til rette for å rense og gjenvinne så mye som mulig av det som deponeres i dag.
- Støtte lokale rense- og gjenvinningsanlegg.
- Legge til rette for delingstjenester, gjenbruk, reparasjon, bytte- og bruktmarked.
- Minimere kommunens og husholdningenes matsvinn og avfallsstrømmer gjennom rutiner og økt gjenbruk og resirkulering.
- Fase ut unødvendig engangsplast.
- Ta igjen forfall og vedlikeholdsetterslep i kommunale bygg - ta vare på det vi har før vi bygger nytt.
- At reguleringsplaner for næringsområder i Skien stiller krav til materialvalg, arkitektur, energiløsninger og ivaretagelse av naturmangfold.
- At kommunene og Grenlandskommunenes innkjøpsenhet (GKI) aktivt stimulerer til miljømessig bærekraft gjennom innkjøp og anbudsprosesser.
- Etablere vegetariske og veganske alternativer i kommunale kantiner og institusjoner.
- Støtte lokal matproduksjon inkludert urbant jordbruk, andelsgårder, besøksgårder, marine nyttehager og markedsføring av lokal mat også fra havet.
- Støtte opp under et lokalt økologisk landbruk som en spydspiss for et mer bærekraftig landbruk.

Et klimaregnskap som går i pluss

FNs bærekraftsmål nr. 13

Verden står i en klimakrise. Skiens politikk skal være i tråd med Parisavtalen. Transport, anleggsarbeid, oppvarming og avfallsbehandling skal omstilles slik at vi reduserer utslipp med 60 % fram mot 2030 og er en nullutslippskommune innen 2050. Etter det må vi gå i pluss. Med stor konsentrasjon av tungindustri i Grenland byr dette på spesielle utfordringer, men også store muligheter i arbeidet for å møte klimautfordringene. Store aktører innen Grenlandsindustrien har som mål å gjøre Grenland til en klimapositiv region innen 2050. Kommunen må være en god partner for næringslivet i arbeidet for å nå dette ambisiøse målet, og det må gjøres en målrettet innsats for å stoppe utslipp fra både kommunal og privat sektor samt i husholdningene.

MDG vil:

- Gjøre Skien om til en nullutslippskommune.
- Lage ambisiøse klimabudsjett og følge opp med utslippstak og klimaregnskap.
- Stille krav til fossilfri anleggsdrift i offentlige byggeprosjekter og stille krav om nullutslipp innen 2030.
- Stille strenge krav til grønne byggemåter i alle kommunale bygg med mål om lavest mulig klimafotavtrykk.
- Nye og totalrenoverte bygg skal være nullutslippshus og plusshus i løpet av byggets levetid.
- Satse mer på Enøk i kommunale bygg. Når bygninger pusses opp, skal energisparing og energiproduksjon alltid ligge til grunn.
- Opprette rådgiver- og støtteordninger for oppgradering av gamle hus til plusshus.
- At solenergi tas i bruk på nybygg, samt på egnede kommunale bygg.
- Styrke forskning, innovasjon og utvikling i samarbeid med industri og universitet.
- At kommunens bilpark går over til elektrisk eller annen fornybar motorkraft.
- Utvikle kommunal ladeinfrastruktur og støtte utbygging av lademulighet i borettslag.
- At bompenger og kommunale parkeringsavgifter for fossilfrie kjøretøy økes gradvis i samsvar med andel av bilparken som er fossilfri.
- Ha kommunale elsykler og transportsykler og godtgjøring for bruk av sykkel til tjenestereiser.
- Gi støtte til kjøp av elektrisk transportsykel for barnefamilier.
- Etablere ordning om støtte til piggekk til sykkel.
- Gi støtte til eksisterende borettslag som vil bygge trygg sykkelparkering.
- Samarbeide med bedrifter som vil tilrettelegge for ansatte å gå, løpe eller sykle til jobb, og etablere trygg sykkelparkering for ansatte som ønsker å sykle til og fra jobb.
- Ha utslippsfrie busser innen 2025.
- Støtte opp om etablering av landstrøm i havner i Grenland og redusere avgift for båter som benytter landstrøm.

Ren natur og leveområder

FNs bærekraftsmål nr. 6, 14 og 15

Skiens beliggenhet lengst sør i Oslofeltet gir en unik flora med mange sjeldne og truede sopp-, mose-, lav- og plantearter. Vi har derfor ett av to spesielt viktige norske områder på UNESCOs geoparkliste. Vern av natur krever hundreårsperspektiv. Gjennom forutsigbar, langsiktig arealplanlegging og -forvaltning kan vi ta vare på dette mangfoldet. Som planmyndighet i arealsaker har kommunen et stort ansvar. I Skien har vi også god tilgjengelighet til rent vann, som er et privilegium og en ressurs. Som følge av klimaendringene må man også i Skien planlegge og investere i klimatilpasning for å håndtere økt nedbør og flom. Samtidig er plastforsøpling et av våre største miljøproblemer. I Skien ser vi allerede konsekvensene for livet i og rundt fjorden.

MDG vil:

- Minimalisere kjemisk og fysisk forurensing til luft og vann.
- Sikre bred medvirkning og samarbeid med lokalbefolkning og frivillige for å sikre en helhetlig natur- og vannforvaltning.
- Ta vare på landskapskvaliteter og inngrepsfrie naturområder.
- Begrense lys- og støyforurensning for å ivareta naturmangfold og sikre verdien av stille natur.
- Etablere langsiktige utbyggingsgrenser mot viktige naturområder, særlig områder med nasjonale og internasjonale verdier som kalkskogene i Skien.
- Bidra til å oppfylle målet om 10 prosent skogvern ved å verne all kommunal skog som har naturverdier og oppmuntre andre grunneiere til frivillig skogvern.
- Reetablere elveløp for tilrettelegging av naturmangfold og klimatilpasning.
- Bevare biologisk mangfold og opprettholde økologisk funksjon, og i noen tilfeller tilbakeføre natur eller lage erstatningsbiotop.
- Gjøre allemannsretten og allemanspliktene bedre kjent ved å skilte tydeligere i belastede og sårbare natur- og friluftslivsområder.
- Offentliggjøre alle kommunale naturkartleggingsdata, f.eks. i Naturbase og Artskart.
- Bekjempe arter som er oppført på fremmedartslista, f.eks. ved å informere om konsekvenser og hindre spredning av hagerømlinger og -avfall.
- Bedre vannkvaliteten i vassdrag og fjorder og hindre etablering av sjøbaserte oppdrettsanlegg langs Telemarkskysten, inkludert fjordene.
- Støtte opp om lokale og regionale strandryddeprosjekter.
- Gjøre Grenlandsfjorden til et nasjonalt marint verneområde med særlig fokus på å sikre havbunnen ved å stoppe bunntåling og etablere bærekraftig fiskeri med skånsomme redskap. Støtte opp om forvaltningstiltak knyttet til hummer og torsk på Telemarkskysten og Oslofjorden generelt.
- Hensyn til natur og friluftsliv må tillegges større vekt i kraftutbyggingsaker.

Et styrket lokaldemokrati og én kommune i Grenland

FNs bærekraftsmål nr. 16 og 17

Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan er et sammenhengende bo- og arbeidsmarked, og hører naturlig sammen som en kommune. Arealpolitikken i et sammenhengende byområde som Grenland vil ha fordeler av å forvaltes helhetlig, uten usunn konkurranse mellom kommunene, f.eks. om å tilby de mest gunstige næringsområdene.

Kommunesammenslåing vil forenkle samarbeid, øke bystyrets innflytelse over dagens interkommunale tjenester og øke kvalitet og kompetanse i flere kommunale fagmiljøer. Samtidig er det viktig å ivareta lokale tilbud og sikre lokal bestemmelsesrett og demokrati. I Skien vil vi ha tillit og nærhet mellom innbyggere og kommunene.

MDG vil:

- Slå sammen Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan til en kommune.
- Ha et sterkt lokaldemokrati gjennom å styrke lokalutvalgene.
- At aktuelle planer som skal ut på høring blir presentert i et kortfattet, tilgjengelig og lettlest sammendrag.
- Styrke medvirkning i kommunen gjennom å be om innspill fra kommunale råd og bydelsutvalg i flere saker.
- At kommunen tar i bruk internett i større grad, ikke bare for å informere, men også for å hente inn forslag og meninger fra innbyggerne.
- Innføre lobbyregister for møter med politikerne.
- Bekjempe hets av lokalpolitikere og andre politisk engasjerte, spesielt kvinner og ungdom.

FNs bærekraftsmål 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

For å bekjempe fattigdom må den økonomiske veksten være inkluderende og fordeles jevnere blant land og befolkning. Den må skape bærekraftige jobber, og gi like muligheter til alle.

FNs bærekraftsmål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Det er på tide å tenke nytt om måten vi dyrker, fordeler og bruker maten vår. Hvis vi gjør det på riktig måte, kan jordbruk, skog og fisk sørge for næringsrik mat til alle, og samtidig være en viktig inntektskilde for mange.

FNs bærekraftsmål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

At alle kan leve friske og sunne liv er en forutsetning for å oppnå bærekraftig utvikling. Det er gjort store framskritt i arbeidet med å øke forventet levealder, og minske mødre- og barnedødelighet i verden.

FNs bærekraftsmål 4: God utdanning

En god utdanning er grunnlaget for å forbedre menneskers liv. Barn og unge skal ha lik tilgang til utdanning, uavhengig av kjønn. Utdanningen skal ha god kvalitet, og den skal være gratis.

FNs bærekraftsmål 5: Oppnå likestilling og styrke jenter og kvinners stilling

Likestilling er en menneskerett. Det handler om å gi begge kjønn like rettigheter og muligheter til å bestemme over eget liv. Kvinners tilgang til utdanning, helsetjenester, arbeid og juridiske rettigheter er nødvendig for å skape utvikling i et land.

FNs bærekraftsmål 6: Rent vann og gode sanitærforhold

Alle må ha tilgang til rent vann hvis vi skal oppnå bærekraftig utvikling. Det finnes nok ferskvann på planeten, men dårlig økonomi og manglende infrastruktur står ofte i veien.

FNs bærekraftsmål nr. 7: Ren energi

Tilgang til energi står i sentrum av så nær som alle utfordringer og muligheter vi møter i dag. Energi er den største bidragsyteren til klimaendringer, gjennom utslipp av CO2 og andre klimagasser. Løsningen er fornybar energi som vannkraft, vindkraft og solkraft.

FNs bærekraftsmål 8: Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Til og med 2030 gradvis å bedre utnyttelsen av globale ressurser innenfor forbruk og produksjon, og arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljødeleggelser der de utviklede land går foran.

FNs bærekraftsmål 9: Innovasjon og infrastruktur

Infrastruktur er den underliggende strukturen som må være på plass for at et samfunn skal fungere. Teknologi og innovasjon kan bidra til å løse miljømessige utfordringer som følger utbyggingen av infrastruktur.

FNs bærekraftsmål 10: Redusere ulikhet i og mellom land

Innen 2030 sørge for å myndiggjøre alle og fremme deres sosiale, økonomiske og politiske inkludering, uten hensyn til alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status.

FNs bærekraftsmål 11: Bærekraftige byer og samfunn

Urbanisering skaper store muligheter og utfordringer- på sitt beste sørger byer for at mennesker kan leve gode liv, og utvikle seg både økonomisk og sosialt, men byer skaper også miljøproblemer.

FNs bærekraftsmål 12: Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

Bærekraftig produksjon innebærer å minske ressursbruk, miljøødeleggelse og klimagassutslipp når en lager en vare. I dag forbruker vi mer enn hva som er miljømessig bærekraftig. For å sikre gode levekår for nåværende og fremtidige generasjoner må også hver enkelt forbruker endre livsstil.

FNs bærekraftsmål 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Forskerne i FNs klimapanel mener at to graders temperaturøkning er grensen for hva naturen kan tåle. Stiger temperaturen mer enn det vil klimaendringene bli ukontrollerbare. I tillegg til å kutte i utslipp og fange og lagre CO₂, må det satses langt mer på fornybar energi og annen ren energi.

FNs bærekraftsmål 14: Liv under vann

Det er verdenshavene – deres temperatur, kjemi, strømninger og liv – som driver de globale systemene som gjør det mulig for mennesker å leve på jorda.

FNs bærekraftsmål 15: Liv på land

Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

FNs bærekraftsmål 16: Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer

FNs bærekraftsmål 17: Samarbeid for å nå målene

For å lykkes med bærekraftsmålene trengs det nye og sterke partnerskap. Myndigheter, næringslivet og sivilsamfunnet må samarbeide for å oppnå bærekraftig utvikling. Bærekraftsmålene skal fungere som en felles, global retning og prioritert innsats de neste 15 årene. Erfaring fra Tusenårsmålene viser at denne typen målrettet innsats virker.